

PHASELIS | Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies
Volume II (2016)

IAE HPhS Yazıtlar Corpus'u: Yeni Yazıtlar I

IAE HPhS Inscription Corpus: New Inscriptions I

Hüseyin Sami ÖZTÜRK – Sinem KÜÇÜKOĞLU – Canan BASAN-ÖZGEÇ

*PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki makaleleri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, makalelerin çıktısını alabilir ve kaynak göstererek makalelere bağlantı verebilir.

PHASELIS: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten makaleler derginin web sitesinde (journal.phaselis.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume II: Ocak-Aralık 2016) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni H. S. Öztürk, S. Küçükoğlu – C. Basan-Özgeç, "IAE HPhS Yazıtlar Corpus'u: Yeni Yazıtlar I". *Phaselis* II (2016) 149-154. DOI: 10.18367/Pha.16009

Geliş Tarihi: 20.05.2016 | Kabul Tarihi: 10.06.2016 | Online Yayın Tarihi: 22.06.2016

Editörya Phaselis Research Project
www.phaselis.org

IAE HPhS Yazıtlar Corpus'u: Yeni Yazıtlar I

IAE HPhS Inscription Corpus: New Inscriptions I

Hüseyin Sami ÖZTÜRK* Sinem KÜÇÜKOĞLU** Canan BASAN-ÖZGEÇ***

Öz: 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda; eğitim, fikir hayatı ve kültürel konularda azınlıklar tarafından birçok dernek kurulmuştur. Bu derneklerin içinde en önemlilerinden biri de 'Ο 'Εν Κωνσταντινουπόλει 'Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος (= Ho Hellenikos Philologikos Syllogos en Konstantinoupolei) "Konstantinoupolis'teki Hellen Edebiyat Derneği" idi. Adı geçen dernek Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Hellen ve Latince yazıtları da kayıt altına almıştır. Bunlardan biri -belki de tek kopya- İAE Bizans Araştırmaları Bölümü Semavi Eyice Kitaplığı'nda kayıtlı, 1.000 kadar yazıtın olduğu önemli bir elyazma nüshasıdır. Bu makalede, manuskriptte yer alan Byzantion, Perinthos ve Kyzikos'tan yayımlanmamış 4 yeni yazıt tanıtılmaktadır. Bunlar mezar yazıtıdır.

Anahtar Sözcükler: Bithynia · Thrakia · Mysia · Byzantion · Perinthos · Kyzikos · Mezar Yazıtı

Abstract: Many societies were established by minorities in the Ottoman Empire in XIXth century. One of them was 'Ο 'Εν Κωνσταντινουπόλει 'Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος IAE HPhS (= Greek Philological Society in Constantinople). This society was perhaps the most important among them. The society copied the Greek and Latin inscriptions in the lands of the Ottoman Empire. One of these, perhaps the only copy of an manuscript, is registered today in the Semavi Eyice Library of Byzantine Researches Department of IAE. This manuscript contains 1.000 inscriptions. In this paper some important unpublished Greek inscriptions of Byzantium, Perinthus and Cyzicus from this manuscript are presented. Nos. 1-4 are funerary inscriptions.

Keywords: Bithynia · Thracia · Mysia · Byzantium · Perinthus · Cyzicus · Funerary Inscription

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda; eğitim, fikir hayatı ve kültürel konularda azınlıklar tarafından birçok dernek kurulmuştur. Bu derneklerin içinde en önemlilerinden biri de 'Ο 'Εν Κωνσταντινουπόλει 'Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος (= Ho Hellenikos Philologikos Syllogos en Konstantinoupolei) "Konstantinoupolis'teki Hellen Edebiyat Derneği" idi. 3 Mart 1861 yılında, İstanbul'da gelen Rumlar, bir araya gelerek bir eğitim cemiyeti kurmaya karar vermişlerdir. Bu toplantıdan yaklaşık bir ay sonra, 4 Mayıs'ta adı geçen derneği kurarak faaliyete geçirmişlerdir. Derneğin amacı; Osmanlı İmparatorluğu'nda bilim ve eğitim konusunda birtakım çalışmalar yapmaktır. Kısa bir süre sonra Avrupalı birçok araştırmacı bu derneğin aktif birer üyesi olmuşlardır: Alman Filolog August Böckh, Fransız Arkeolog Charles-Ernest Beulé ve İngiliz Antik Hellen tarih-

* Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı.
hsoztrk@yahoo.com

** PhD., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı.
sinemkucukoglu@hotmail.com

*** MA., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı.
cananbasan@gmail.com

çisi George Grote gibi.

Ho Hellenikos Philologikos Syllogos en Konstantinoupolei ya da kısaca *HPhS* üyeleri o günkü Osmanlı İmparatorluğu coğrafyasında gördükleri Hellence, Latince, Aramice gibi yazıtları da kayıt altına almışlardır. Bunlardan biri -belki de tek kopya- İAE Bizans Araştırmaları Bölümü Semavi Eyice Kitaplığı'nda kayıtlı, 1.000'in üzerinde yazıtın olduğu önemli bir elyazma nüshasıdır. *HPhS* Kütüphanesi'ne ait diğer eserlerin günümüzde artık ulaşılamaz olduğu varsayılırsa, bu elyazmasının ne denli önemli olduğu açıkça ortadadır.

Bu makalenin yazarlarından olan Hüseyin Sami Öztürk ve Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden Filiz Dönmez-Öztürk başkanlığında *Suna ve İnan Kıraç Vakfı: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü tarafından Hellenikos Philologikos Syllogos Yazıtlar Corpus'u* adlı önemli bir proje başlatılmıştır¹. Yrd. Doç. Dr. Filiz Dönmez-Öztürk'ün 21 Ocak 2014 tarihinde ebediyete intikal etmesinden sonra; söz konusu proje H. S. Öztürk'ün başkanlığında, Marmara, İstanbul ve Şeyh Edebali Üniversitesi'nden katılımlarla sürdürülmektedir².

Önümüzdeki yıllarda da bu proje kapsamında 5 kitap yayımlanması planlanmakta olup; 2016-2017 yılında tarafımdan *HELLENIKOS PHILOLOGIKOS SYLLOGOS YAZITLAR CORPUS'U: İSTANBUL. CONSTANTINOPOLIS – KALKHEDON* adlı bir kitap yayımlanacaktır.

Buradaki makalede söz konusu manuskripte kayıtlı ve yayımlanmamış 4 yeni mezar yazıtı tanıtılmaktadır. Yazıtlardan iki tanesi Byzantion, biri Perinthos ve diğeri Kyzikos'tandır.

Byzantion

1. Kalligenes/Kalligenos'un Mezarı

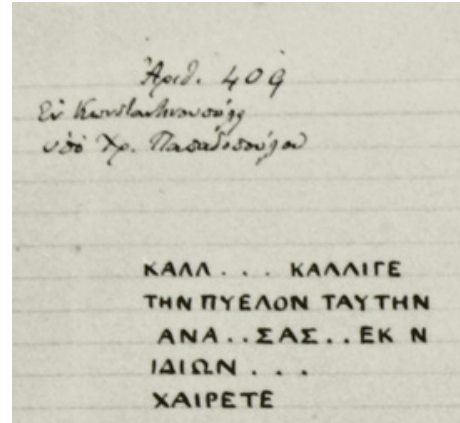
HPhS 409'daki ifadeye göre yazıt "İstanbul'da. Hr. Papadopoulos tarafından. (S. Aristarhos'un edisyonu)". Bu yazıt günümüzde kayıptır ve nerede olduğu bilinmemektedir.

Buluntu Yeri: İstanbul.

Kopya: *HPhS* No. 409.

ΚΑΛΛ. . . ΚΑΛΛΙΓΕ
ΤΗΝ ΠΥΕΛΟΝ ΤΑΥΤΗΝ
ΑΝΑ . . ΣΑΣ . . ΕΚ Ν
ΙΔΙΩΝ . . .
ΧΑΙΡΕΤΕ
[*HPhS*]

ΚΑΛΛ. . . ΚΑΛΛΙΓΕ
τήν πύελον ταύτην
ΑΝΑ ζή.. έκ [τῶ]ν
ίδίων ἀνέ[θηκα?]
χαίρετε.

¹ Bu projeyi kabul edip, çalışmaya olanak ve her türlü desteği sağlayan Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü'ne; çalışmalar sırasında bizden yardımlarını esirgemeyen, projeye ilgili her türlü problemimizi çözen Sayın Gülru Tanman ile Erkan Bora'ya ve Enstitü çalışanlarına kalpten teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca bu çalışmaya özverili yardımlarıyla katkıda bulunan Ezgi Demirhan (MÜ GTT Yüksek Lisans öğrencisi) ile manuskriptteki modern Hellence çevirileri yapan Nicholas Kharalambos'a da (Arş. Gör., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Klasik Arkeoloji Bölümü) teşekkürü bir borç biliriz.

² Projenin tanıtımına ilişkin bk. Öztürk 2015, 8-9.

Çeviri:

Kalligenes/Kalligenos oğlu (şu kadar yıl) yaşayan Kalligenes/Kalligenos bu mezarı kendi kesesinden yaptırdı. Hoşçakalın!

1 ΚΑΛΛ. . . ΚΑΛΛΙΓΕ isminin tamamlanmamış olmasından dolayı buradaki şahıs adı Καλλιγένης olmalıdır; ancak *genetivus*'u bazen alfa'lı çekime giren *masculinum* isimler gibi de çekildiği için Καλλιγενοσ formu da yazılmış olabilir. Bu nedenle yazıtın ilk satırı şu iki şekilde tamamlanabilir:

Καλλιγέ[νης] Καλλιγέ[νους]

veya

Καλλιγε[νοσ] Καλλιγέ[νου]

Baba adının Καλλιγένης/Καλλιγενοσ olması ve antikçağda da evlatların baba isimlerini taşıyor olmalarında dolayı, mezar sahibinin ismi de Καλλιγένης/Καλλιγενοσ olmalıdır. Καλλιγένης/Καλλιγενοσ adı Byzantion'dan ilk kez belgelenmektedir.

3 ANA şeklinde yazılan yerde Kalligenes'in mezarı kime yaptırdığına ilişkin bir ifade yer almalıdır. Fakat yazıt kopyasının bize yeterli bilgi vermemesinden ötürü, burayı tamamlamak mümkün görünmemektedir. Bu nedenle aynı satırda devam eden ζήσ.. adın bir parçası olabileceği gibi “şu kadar yıl yaşamış” olan ζήσας kelimesinin *dativus* formu olan ζήσαντι -mezar sahibi bir erkek ise- ya da ζησάση -mezar sahibi bir kadın ise- olmalıdır. Bu kelimedenden sonra ise ἔτη ile kaç yıl yaşadığını gösteren ifade gelmesi beklenir. Ancak yazıt kopyasına göre ise bu kadar yer yoktur. Bu durumda ya kopyayı alanlar burada yeterince boşluk bırakmamışlardır ya da bir şahıs veya cins isim olmalıdır.

3 Burada “diktirdi” anlamına gelen başta ἀνέθηκα olmak üzere ἔθηκα ya da benzeri bir başka fiil gelmelidir.

Yazıtın tarihlendirilmesine ilişkin herhangi bir ayırıcı özellik olmadığı için tarihleme yapmak mümkün görünmemektedir.

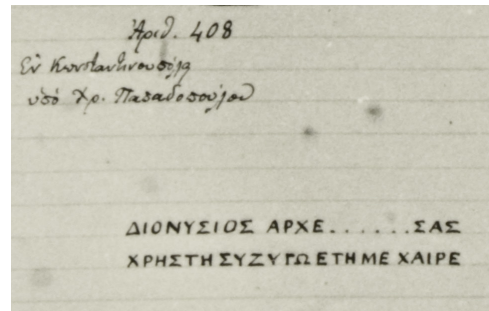
2. Khreste'nin Mezarı

HPhS 408'e göre “İstanbul'da. Hr. Papadopoulos tarafından. (S. Aristarhos'un edisyonu)”. Bu yazıt kayıptır ve günümüzde nerede olduğu bilinmemektedir.

Buluntu Yeri: İstanbul.

Kopya: *HPhS* No. 408.

Tarih: Roma İmparatorluk Dönemi (?)

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣΑΡΧΕ.....ΣΑΣ

ΧΡΗΣΤΗΣΥΖΥΓΩΕΤΗΜΕΧΑΙΡΕ

[*HPhS*]

Διονύσιος Ἀρχελάου ζήσας

Χρήστη συζύγω ἔτη με' χαῖρε.

Çeviri:

Arkheleos oğlu 45 yıl yaşayan Dionysios, eşi Khreste'ye (bu mezarı yaptırdı). Hoşçakalın!

1 ΑΡΧΕ--- ile başlayan isim Ἀρχέλαος olmalıdır. Zira harf sayısı -eğer *HPhS* manüskriptinde doğru

sayıda nokta koyulmuşsa- bu adın tamamlanmasına uygun görünmektedir. Bu nedenle buradaki boşluk Ἀρχελάου olarak tamamlanmıştır. Ἀρχέλαος adı Byzantion’dan ilk kez belgelenmektedir.

2 σύζυγος yani “hayat arkadaşı, yoldaş ve eş” anlamına gelen bu kelimeye yazıtlarda çok sık rastlanmamaktadır. Küçük Asya’dan Pontos’tan Amaseia (St. *Pontica* III 118), Lykia’dan Ksanthos (TAM II 355) ile İonia’dan Smyrna’dan (*ISmyrna* 548) bilinmektedir.

Kyzikos

3. Apollonios Oğlu Hipponikos’un Mezarı

HPHS 500’teki ifadeye göre “Kyzikos’ta. Aynı kişi tarafından, 1 Mayıs 1875’te. (S.A.’nın edisyonu)”. Bu yazıt kayıptır ve günümüzde nerede olduğu bilinmemektedir.

Buluntu Yeri: Balıkesir İli, Erdek İlçesi, Kapıdağ Yarımadası.

Kopya: HPHS No. 500.

Tarih: HPHS’deki kayıta göre, π harfinin bir ayağı kısadır. Şayet yazıtı kopyalayan kişi epigrafik belgede gördüğü gibi harfleri kaydettiyse yazıt Hellenistik Dönem’e tarihlendirilebilir.

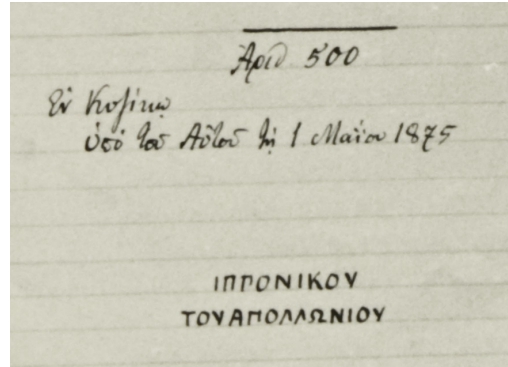
ΙΠΡΟΝΙΚΟΥ
ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ
[HPHS]

Ἰπ<π>ονίκου
τοῦ Ἀπολλωνίου.

1 ΙΠΠΟΝΙΚΟΥ HPHS.

Çeviri:

Apollonios oğlu Hipponikos’un (mezarı).

Perinthos

4. Dion oğlu Dion’un Mezarı

HPHS 462’deki ifadeye göre “Perinthos’ta”. Bu yazıt kayıptır ve günümüzde nerede olduğu bilinmemektedir.

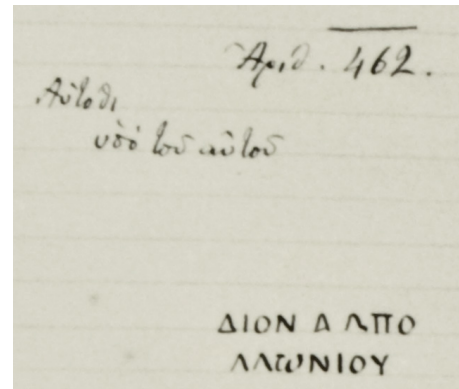
Buluntu Yeri: Tekirdağ İli, Marmara Ereğlisi İlçesi.

Kopya: HPHS No. 462.

ΔΙΟΝ Δ ΑΠΟ
ΛΛΩΝΙΟΥ
[HPHS]

Δί<ω>ν ν δ' ν Ἀπο-
λλωνίου.

1 ΔΙΟΝ HPHS.

Çeviri:

Apollonios'un oğlu Dion oğlu, Dion Oğlu, Dion Oğlu Dion (burada yatıyor).

1 Δίων adı Perinthos yazıtlarından daha önce bir kez bilinmektedir (*IPerinthos* 168). Yazıtı kopyalayan kişi, büyük bir olasılıkla bu adı yanlış kopyalamış görünmektedir. Zira *HPhS*'deki birçok yazıtın hatalı kopyalandığını çalışmalarımız sırasında tespit etmiş bulunmaktayız. Bu yazıtla birlikte Dion adı ikinci kez belgelenmektedir.

HPhS'de söz konusu yazıtı kaydeden araştırmacı, Δίων adından sonra bir boşluk bırakarak Δ harfi; ardından kaydına gene bir boşluk bırakarak, devam etmiştir. Bu nedenle Dion'dan sonra bir adın ilk harfi değil, dört nesli ifade eden δ' harfi olmalıdır. Benzer örneklere Küçük Asya'daki yazıtlarda rastlanmaktadır³.

2 Ἀπολλώνιος adı Perinthos'ta birçok yazıttan bilinen bir isimdir (*IPerinthos* 61 st. 5, 18, 26; 64; 93; 100; 103). Bu isimlere bir yenisini daha eklenmiştir.

Yazıtın tarihlendirilmesine ilişkin herhangi bir ayırıcı özellik olmadığı için tarihleme yapmak mümkün görünmemektedir. Zira *HPhS*'de kayıt yapan araştırmacıların yazıtları bazen görüldükleri şekliyle bazen de düz yazı biçiminde kaydettikleri görülmektedir. Bu nedenle yazıtı tarihleyememekteyiz.

---

³ Kokkinia 1996, 133-134.

BİBLİYOGRAFYA

- I*Perinthos *Perinthos-Herakleia (Marmara Ereğlisi) und Umgebung: Geschichte, Testimonien, griechische und lateinische Inschriften.* Ed. M. H. Sayer. Wien 1998.
- I*Smyrna *Die Inschriften von Smyrna, Teil I: Grabinschriften, Postume Ehrungen, Grabepigramme.* Ed. G. Petzl. Bonn 1982.
- Kokkinia 1996 C. Kokkinia, "Zur Abkürzung der Homonymität in Griechischen Inschriften". *ZPE* 111 (1996) 133-134.
- Öztürk 2015 H. S. Öztürk, "Suna ve İnan Kıraç Vakfı İstanbul Araştırmaları Enstitüsü: Hellenikos Philologikos Syllogos Yazıtlar Corpus'u". *Aktüel Arkeoloji* 44 (2015) 8-9.
- St. Pontica* J. G. C. Anderson, F. Cumont – H. Grégoire (par), *Studia Pontica, III: Recueil des Inscriptions grecques et latines du Pont et de l'Arménie.* Fasc. 1. Bruxelles 1910.
- TAM* *Tituli Asia Minoris.* Vindobonae 1901-.
- ZPE* *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik.* Bonn 1967-.